

پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، دوره ۴، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۵
ص ۵۸۶-۵۶۹

بررسی عوامل تأثیرگذار بروز وندالیسم در مبلمان شهری (مطالعه موردی: شهر تبریز)

ابوالفضل قنبری* - دانشیار گروه پژوهش‌های جغرافیای دانشگاه تبریز
مهديه طاهونی - دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه تبریز
ناصر قادری - دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی

پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۸/۲۰ تأیید مقاله: ۱۳۹۵/۱۰/۹

چکیده

پژوهش حاضر، به بررسی عوامل تأثیرگذار در بروز وندالیسم در مبلمان شهری پرداخته است. در این پژوهش، به صورت ترکیبی از نظریات آنومی، تئوری میلر و کلارک استفاده شده است. روش تحقیق پژوهش حاضر، توصیفی تحلیلی، ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه، جامعه آماری شهر تبریز و نمونه آماری ۳۸۴ نفر از شهروندان شهر تبریز است که براساس فرمول کوکران به دست آمده است. نتیجه پژوهش حاضر نشان می‌دهد از بین اقدامات مربوط به تخریب اموال عمومی در مبلمان شهری، دل‌نوشته‌های روی دیوارها با ۸ درصد، بیشترین مقدار و شکستن لامپ‌های روشنایی معابر عمومی و فضاهای سبز با ۶/۴ درصد کمترین مقدار را دارد. نتیجه آزمون یو-من-وایت نی نشان داد میزان وندالیسم با استناد به مقدار $Z=3/33$ ؛ $P<0/05$ در بین مردان و زنان متفاوت است. نتیجه آزمون پیرسون نشان می‌دهد گرایش به وندالیسم با متغیر پایگاه اجتماعی و اقتصادی ($R=0/394$ ؛ $P=0/000$) رابطه معناداری دارد و نتایج تحلیل مسیر با مقدار $R^2=0/223$ نشان می‌دهد عوامل فردی و روانی برابر با ۲۹/۰ درصد، عوامل خانوادگی ۳۳/۰ درصد، عوامل اجتماعی ۴۴/۰ درصد، عوامل اقتصادی ۱۱/۰ درصد و درنهایت، شرایط و وضعیت مکانی برابر با ۳۷/۰ درصد در وندالیسم در مبلمان شهری تأثیرگذار هستند.

کلیدواژه‌ها: تبریز، فضای شهری، مبلمان شهری، وندالیسم.

مقدمه

وندالیسم^۱ عملی است عمدی و آگاهانه که بیشتر متوجه وسایل عمومی و بی‌جان می‌شود و صورتی غیرمستقیم از پرخاشگری فیزیکی و مسکنی است برای کاهش احساس ناکامی یا راهی برای رسیدن به آرزوهای فرد. وندالیسم از جرایمی است که کمتر مجازات حقوقی و کیفری در بر دارد و هنجارشکنی که ضمن ایجاد خسارت‌هایی برای دولت، نمایانگر مشکلات مهم و بزرگ‌تر جامعه آتی است. کشور ما با توجه به وضعیت جمعیتی که بیش از نیمی از آن را نوجوانان و جوانان تشکیل می‌دهند، از کشورهایی است که در معرض آسیب‌های اجتماعی زودرس، از جمله پدیده وندالیسم است. اکثر وندال‌ها نیز نوجوانان و جوانان ۱۰ تا ۲۵ سال هستند و به دلیل بحران غرایز جنسی و شورش‌ها، تعارض نسل‌ها و... دست به این عمل می‌زنند (بهرامی مهنه، ۱۳۸۴: ۲۵). صدمه به اموال شهری یا وندالیسم به معنای تخریب است و به مواردی اطلاق می‌شود که شخص به تخریب اموال عمومی و اموال دیگران مبادرت می‌کند. این مسئله یکی از مشکلات و معضلات جوامع شهری است که هم‌گام با رشد و توسعه شتاب‌زده شهر و درونی‌نشدن فرهنگ شهرنشینی در بین جوامع مختلف به وجود آمده است (فدایی، ۱۳۸۷: ۱۴).

زندگی در جامعه نیازمند رفتارها و هنجارهای اجتماعی است. هنجارهای اجتماعی شیوه‌های رفتاری معینی هستند که براساس ارزش‌های اجتماعی شکل می‌گیرند و رعایت آن‌ها باعث ایجاد نظم در جامعه می‌شود. در واقع، جامعه‌شناسان هنجارها را «الگوهای استاندارد شده رفتار و کردار» می‌دانند که نشان‌دهنده رفتار ایدئال یا مطلوب افراد و اعضای جامعه هستند. بنابراین، هنجارهای اجتماعی برای اعضای جامعه مشخص می‌سازند که در هر موقعیت اجتماعی، چه نوع رفتاری را باید پیش گیرند و از چه رفتاری بپرهیزند و بدین ترتیب، نظم را در جامعه حاکم می‌سازند. با این حال، عوامل متعددی دست‌درست هم می‌دهند و به ایجاد انحرافات اجتماعی و جرایم منجر می‌شوند که به‌طور کلی، می‌توان این عوامل را در سه دسته اقتصادی، سیاسی و اجتماعی قرار داد. نقص در هر یک از این عوامل می‌تواند زمینه‌ساز انواع انحرافات و آسیب‌های اجتماعی در جامعه شود (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۳۵).

وندالیسم یکی از این رفتارهای کج‌روانه است که در جامعه جدید نمود و ظهور یافته و صاحب‌نظران و آسیب‌شناسان، آن را نوعی معضلی اجتماعی مطرح می‌کنند. این ناهنجاری، بیشتر متوجه تلفن‌های عمومی، صندلی‌های مدارس، اتوبوس‌های شهری و مترو و ترن، باجه‌های پست و تلگراف و تلفن و نظایر این‌هاست. مظاهر وندالیسم را روی دیوارهای شهرها، سینماها، آسانسورها، پارک‌های عمومی، کیوسک‌های تلفن و به شکل وسیع در مدارس می‌بینیم. این پدیده نوظهور نه تنها سالانه هزینه بسیاری به ساکنان شهر تحمیل می‌کند، بلکه سلامت و امنیت این جوامع را به مخاطره می‌اندازد (محمدی بلبان‌آباد، ۱۳۸۴: ۱).

پروفسور گابریل موزر، استاد روان‌شناسی اجتماعی دانشگاه رنه دکارت فرانسه، می‌گوید وندال‌ها در اعمال خود مشخص کرده‌اند احساس اجحاف و بی‌عدالتی دو انگیزه مهم برای خراب‌کاری و رفتارهای ویرانگرانه آنان است (تبریزی و صفری شالی، ۱۳۸۶: ۳). امروزه مدیران و برنامه‌ریزان در محیط‌های شهری با مسائل و آلودگی‌های محیطی و

اجتماعی بسیاری رودررو هستند. صاحب‌نظران در بررسی‌های جغرافیایی انواع جرایم و رفتارهای ناهنجار شهری، به تأثیر چند عامل کلیدی قانون، مجرم، قربانی، زمان و مکان جرم توجه می‌کنند و در میان این عوامل، نقش عوامل و شرایط مکانی در پیدایش ناهنجاری‌های رفتاری از حیث لزوم اتخاذ تمهیدات پیشگیری‌کننده در مدیریت و برنامه‌ریزی‌های محیطی حائز توجه ویژه است (Brown, 2000). اگر همه نظریه‌هایی از این دست را جمع‌بندی کنیم، به چهار دسته عوامل عمده شامل عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و محیطی ختم خواهد شد (Salehi, 2006).

محققان مطالعات پراکنده‌ای در این زمینه انجام داده‌اند که به برخی از آن‌ها در ذیل اشاره شده است:

پاتریک هیلی و پاول ویلسون^۱ (۱۹۸۶) در تحقیقی تحت عنوان «گرافیتی و وندالیسم بر وسایل حمل‌ونقل عمومی» به این نتیجه می‌رسند که وندال‌ها و کسانی که به وسایل عمومی آسیب می‌رسانند، عمدتاً مرد هستند و در فاصله سنی ۱۷-۱۳ سالگی قرار دارند. همچنین منطقه محل سکونت بیشتر این افراد پایین شهر و میزان سواد و تحصیلات آنها کم است. این افراد از نظر بعد خانوار، در خانواده‌های شلوغ زندگی می‌کنند و در گروه‌هایی عضویت دارند که پابندی چندانی به مقررات اجتماعی ندارند و تمایل شدیدی به اعمال وندالیستی دارند.

لونستین^۲ (۱۹۸۶) در تحقیقی تحت عنوان «خراب‌کاری در مدارس» به این نتیجه می‌رسد که ارتباط معناداری بین ساخت خانواده با میزان انجام اعمال خراب‌کارانه وجود دارد و نبود پدر در خانواده، بیش از نبود مادر بر میزان بزهکاری و خراب‌کاری افراد مؤثر است.

فیلیپ^۳ (۱۹۹۳) در تحقیقی با عنوان «وندالیسم در دانشکده‌ها با تکیه بر دیوارنویسی» با استفاده از روش پیمایشی به این نتیجه می‌رسد که رفتارهای وندالیستی در دانشکده‌ها، برای دانشگاه‌ها بسیار پرهزینه است و خسارت بسیار زیادی به بار می‌آورد. همچنین محقق متغیرهای جنسیت، نژاد و طبقه اجتماعی / اقتصادی را اصلی‌ترین عامل تأثیرگذار در انجام کنش‌های وندالیستی می‌داند.

موزر^۴ (۱۹۹۸) در مطالعه‌ای با عنوان «تخریب تلفن‌های همگانی با تأکید بر نظریه کنترل اجتماعی» به این نتیجه رسیده است که خلوت بودن خیابان یکی از علل مهم و درخور توجه در خراب‌کاری است. تخریب فضاهای سبز، مجسمه‌های پارک‌ها، اماکن عمومی و میدان‌ها، آسیب‌رساندن به تلفن‌های عمومی شهری و نظایر آن، همه نمودهای رفتارهای خراب‌کارانه‌ای است که بیشتر، جوانان خیابانی انجام می‌دهند.

محسنی تبریزی (۱۳۷۴) در تحقیقی تحت عنوان «بررسی علل وندالیسم در شهر تهران و راه‌های پیشگیری و درمان آن» به این نتیجه رسیده است که بیشترین نرخ تخریب تلفن‌های همگانی با ۲۶/۲ درصد و کمترین تخریب به پل‌های عابر پیاده با ۲ درصد اختصاص داشته است.

جمشیدی (۱۳۸۰) در تحقیقی تحت عنوان «بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر خراب‌کاری اموال عمومی

1. Patrik & Pavel Wilson

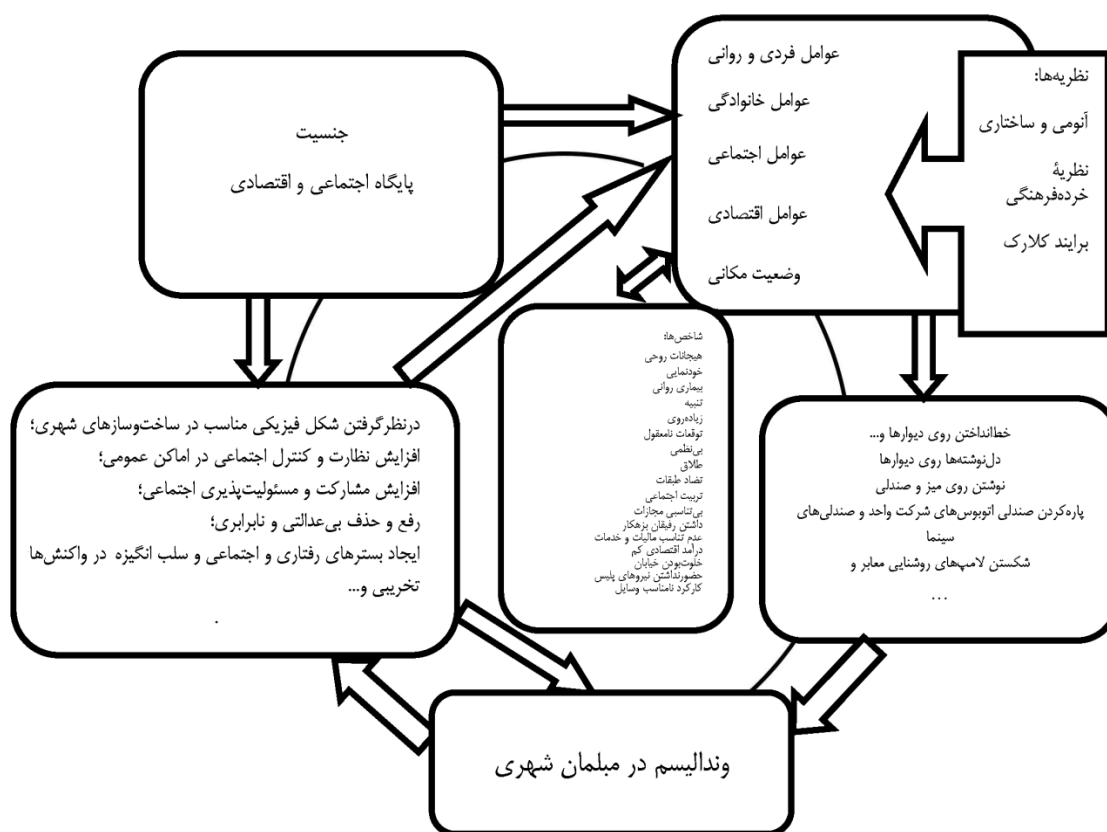
2. Lonistin

3. Philip

4. Mozer

توسط دانش‌آموزان شهر تهران» نشان می‌دهد جنسیت و بعد خانوار با رفتار خراب‌کارانه رابطه دارند؛ اما متغیرهای محل سکونت دانش‌آموزان، محل تولد، دوره تحصیلی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی خانواده فرد و سن با متغیر خراب‌کاری رابطه معناداری ندارند. در پایان محقق نتیجه می‌گیرد مشارکت فرزندان در محیط مدرسه باعث کاهش رفتارهای خراب‌کارانه می‌شود.

نتایج پژوهش عفتی (۱۳۸۱)، «بررسی انگیزه‌های مؤثر بر وندالیسم با تکیه بر سنگ‌پرانی به قطارهای مسافربری»، نشان می‌دهد شرایط خانوادگی و حجم بالای بعد خانوار، اختلاف زیاد در سن اعضای خانوار، رفتار نامناسب والدین با فرزندان و شرایط نامناسب محیطی از متغیرهای مرتبط با ارتکاب وندالیستی و سنگ‌پرانی به قطارها هستند. شاکری نیا (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان «بررسی اثر فضای سبز شهری بر رفتارهای وندالیستی، پرخاشگرانه و نوع‌دوستانه نوجوانان شهر رشت» به این نتیجه رسیده است که بین پرخاشگری وندالیستی، پرخاشگرانه و رفتارهای نوع‌دوستانه در نوجوانان رابطه معنادار وجود دارد. بدین معنی که نوجوانانی که در محیط‌های واجد فضای سبز زندگی می‌کنند، از پرخاشگری و وندالیسم کمتر و نوع‌دوستی بیشتر برخوردارند.

نمودار ۱. مدل مفهومی تحقیق

علاوه بر منابع یادشده، دامر و همکارانش (۱۹۸۷)، کازلین (۱۹۸۹)، سامر (۱۹۹۱) و گلدستین و همکارانش^۱ (۱۹۹۴) نیز تحقیقاتی انجام داده‌اند. عموماً آندیشمندان از وندالیسم به‌عنوان پدیده‌ای اجتماعی، به ناسازگاری نوجوانان با محیط اجتماعی تعبیر می‌کنند. وجه مشترک همه تعاریف وندالیسم در کارکرد منفی این پدیده و مذموم بودن آن در همه فرهنگ‌هاست و این نکوهیده بودن به حدی می‌رسد که برخی صاحب‌نظران، وندال‌ها را دشمنان آشکار جامعه و عمل آن‌ها را نهایت گستاخی در رفتارها و تلقی‌ها دانسته‌اند و کشورها نیز سعی کرده‌اند با وضع قوانینی بازدارنده با این پدیده ناهنجار مقابله کنند (مشکانی، ۱۳۸۳: ۲۴۰)؛ اما در شهرهای بزرگ، بارها شاهد ویرانگری عمدی و رفتارهای غیرمسئولانه و ضداجتماعی برخی از افراد هستیم که به‌عمد، به تخریب و نابودی هر آنچه زیبا و هر آنچه متعلق به دیگران است، می‌پردازند که این امر نشان‌دهنده نقص در پذیرش هنجارهای فرهنگی جامعه است (میرفردی و دیگران، ۱۳۹۰: ۱۸۹).

رفتارهایی از این قبیل، سالیانه میلیاردها دلار به تأسیسات خدماتی و رفاهی شهرهای کوچک و بزرگ دنیا خسارت وارد می‌کند و در کشور ما نیز با وجود ضعف آمار می‌توان ادعا کرد این پدیده خسارت‌های میلیاردی به بار می‌آورد. در شهر تبریز آمار دقیق و روشنی از میزان خسارت‌های به‌بارآمده توسط وندال‌ها گزارش نشده است؛ اما در نمونه‌های مشابه آن، طبق اظهارات شورای مدیریت برنامه‌ریزی و نظارت بر خدمات شهری، در شهرداری کلان‌شهر مشهد، سالیانه رقمی بالغ بر ۳ میلیارد تومان هزینه ترمیم خرابی‌های به‌بارآمده فقط در بخش خدمات نظافتی می‌شود. آخرین آماری که چند سال قبل در تهران جمع‌آوری شده بود، نشان می‌دهد ۱۳ هزار و ۶۳۳ بجای تلفن تخریب و ۳۰۰ میلیون تومان به ناوگان اتوبوس‌رانی خسارت وارد شده و حدود ۲ میلیارد تومان نیز برای ترمیم مبلمان شهری هزینه شده است. این در حالی است که به گفته برخی کارشناسان، این ارقام در سال‌های اخیر، به هزینه‌های میلیاردی تبدیل شده است. چنان که هزینه سالیانه حاصل از تخریب ۱۵۹۴ دستگاه تلفن عمومی، ۶۳ میلیارد و ۴۵۰ میلیون ریال است و خسارت وارده بر ۱۳۴۴ دستگاه اتوبوس، حدود ۵۰ میلیارد ریال برآورد شده است. همچنین به گفته یک مقام مسئول در شرکت مخابرات، براساس برآوردها، سالانه حدود ۳۰ درصد از تلفن‌های عمومی کشور خساراتی میلیاردی به بار می‌آورند و به‌طور میانگین، در هر ماه حدود ۸ هزار و ۸۰۰ خرابی و ۸۰۰ سرقت تلفن عمومی ثبت می‌شود.

سایت مرکز آمار ایران نیز آخرین آمار تخریب اموال عمومی و پرونده‌های مختومه در دادگاه‌های عمومی را به این شرح اعلام کرده است: سال ۸۹ نسبت به مدت مشابه در سال قبل، با افزایش ۴۴ درصدی پرونده‌های تخریب اموال عمومی روبه‌رو بوده، به‌طوری که به‌ازای هر ۱۰۰ هزار نفر، ۱۴۹ پرونده تشکیل شده است.

شهر تبریز نیز از این پدیده مستثنا نبوده و پدیده وندالیسم آسیب جدی به اموال شهری و بیت‌المال می‌رساند و دولت و به‌ویژه شهرداری کلان‌شهر تبریز سالانه مبالغ زیادی متضرر می‌شود. بنابراین، در این تحقیق سعی شده است با شناسایی تأثیرات این پدیده بر مبلمان شهری براساس مطالعات میدانی (مشاهده مستقیم، مصاحبه و تکمیل پرسش‌نامه)، میزان تأثیر این پدیده، نوع وندالیسمی که مناطق مختلف شهر تبریز با آن درگیر است، شناسایی و راهکارهای مناسب برای جلوگیری از نتایج آن ارائه شود.

متون نظری تحقیق

از نظر لغوی، «وندالیسم» به معنای تخریب اماکن و وسایل و امکانات شهری است (فرهنگ لانگمن، ۲۰۰۳). وندال‌ها گروهی هستند که اعمال خشونت‌آمیز و پرخاشگرانه از خود نشان می‌دهند و احساس اجحاف و بی‌عدالتی، دو انگیزه مهم در ایجاد پرخاشگری و خراب‌کاری ویرانگرانه وندال‌هاست. وندال‌ها می‌توانند گستره‌ای از عادی‌ترین و آرام‌ترین شهروندان تا جنایت‌کاران را در بر بگیرند که بدون انگیزه‌های مالی یا شغلی، دست به جنایت می‌زنند. وندالیسم را حالت شدید جماعت، انبوه یا گروهی دانسته‌اند که به صورت تجمع سازمان‌نیافته و بی‌هدف، به شکل آنی، تحت تأثیر همدیگر قرار می‌گیرند و تحرکات تخریبی و ویرانگری انجام می‌دهند. وندالیسم هم‌گام با رشد و توسعه شتاب‌زده شهر و درونی‌شدن فرهنگ شهرنشینی در بین جوامع مختلف به وجود آمده است. از خراب‌کاری‌های شهری به‌عنوان انحراف یا آشفتگی اجتماعی یاد می‌شود که در آن افراد قادر به برقراری ارتباط، از طریق نظام متشکل از قواعد مشترک نیستند و در بروز هیجانات و احساسات درونی خود به رفتارهای نابهنجار روی می‌آورند (نبوی و دیگران، ۱۳۹۰: ۸۶-۸۵).

پاتریس ژانورن^۱ وندالیسم را نوعی بیماری جهانی خراب‌کاری در قرن حاضر و عصر مدرن و پدیده‌ای جهانی می‌داند که تخریب آثار هنری و اموال عمومی را پی دارد. وی این ویژگی را روحیه ویرانگر یا متمایل به خراب‌کاری (وندالیسم) می‌خواند (ژانورن، ۱۳۶۷: ۲۷۰).

استاکولوز و همکارانش (۱۹۷۳) نیز دریافتند مردان در محیط‌های شلوغ و بیشتر، نسبت به دیگران حالت رقابت و پرخاشگری (و نه خصمانه) دارند و درباره زنان به نتایج تقریباً متضادی دست یافتند (آلتمن، ۱۳۸۲: ۳۱۴). از دیدگاه هیرشی، وندالیسم مانند دیگر اشکال بزهکاری، معلول کاهش و فقدان نظارت و کنترل اجتماعی است (رزاقی اصل و صبوری، ۱۳۸۸: ۱۰۵).

اغلب وندال‌ها مجرد و از نظر تحصیلی ناموفق‌اند. بیشتر آن‌ها با سرخوردگی‌ها، شکست‌ها و ناکامی‌های مختلف در زمینه تحصیلی، حرفه‌ای، مالی، اجتماعی و خانوادگی مواجه هستند. میزان بیماری‌های روحی و روانی، عصبیت، پرخاشگری و افسردگی در بین جوانان وندال زیاد است. این افراد به دلیل نداشتن تعادل روانی، در تشخیص هنجارها از ناهنجارهای اجتماعی با مشکل مواجه می‌شوند و عقده‌های روانی خود را با اقدامات خشونت‌آمیز و خراب‌کارانه تخلیه می‌کنند. همچنین «فقر اقتصادی» را می‌توان یکی از مهم‌ترین عوامل بروز وندالیسم دانست. وجود «اختلاف طبقاتی» در جامعه می‌تواند موجب برانگیخته‌شدن حس انتقام‌جویی افراد پایین‌تر به افراد بالادست جامعه شود؛ مانند خط‌انداختن روی خودروهای دیگران (محمدی بلبان آباد، ۱۳۸۴: ۵).

پایین‌بودن سطح تحصیلات، مصاحبت با دوستان وندال و از خودبیگانگی نیز از دیگر عوامل زمینه‌ساز این نوع رفتار است. میزان درآمد خانوار، شرایط نامطلوب محیط خانه، اختلافات خانوادگی زیاد، وضعیت نامطلوب تحصیلی و احساس تبعیض در مدارس، محیط‌های اجتماعی و خانوادگی از مهم‌ترین عوامل زمینه‌ساز بروز رفتارهای وندالیستی است. معمولاً افرادی که از زندگی خود راضی نیستند و احساس می‌کنند اجتماع برای رسیدن آن‌ها به اهدافشان کمکی نکرده است، با

1. Janoren

تخریب اموال عمومی سعی در آرام کردن خود دارند. این قبیل اشخاص از آنجا که توان انجام کارهای بزرگ را ندارند، با آسیب‌رساندن به اموال عمومی، به نوعی خود را تخلیه روحی و روانی می‌کنند (ژانورن، ۱۳۶۷: ۱۴۰). بنابراین، نظریه‌هایی در این زمینه مطرح شده است که از آن جمله می‌توان به نظریه‌های ذیل اشاره کرد.

نظریه انومی و ساختار خانواده^۱

ویلیام گود^۲ در این دیدگاه، از مفهوم انومی استفاده کرده و آن را به خانواده تعمیم داده است. از نظر وی، خانواده کانون پرورش شخصیت فرد است و هرگونه اختلال در آن، به پدیدآمدن شخصیت بزهکار و منحرف منجر می‌شود. از نظر وی، خانواده وظایفی در قبال فرزندان خود بر عهده دارد؛ از جمله تأمین نیازهای جسمی فرزندان، شناخت خود و کشف خویشتن، یادگیری و نقش خانواده به عنوان منبع رشد (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۷۰). از نظر گود، اگر اعضای خانواده نتوانند نقش خود را به خوبی ایفا کنند، در این نهاد گسیختگی یا انومی به وجود می‌آید و شرایط انومی ناشی از عوامل مختلفی است که به آن‌ها اشاره می‌شود:

- نبود پدر به دلیل مشروعیت‌نداشتن کودک، فوت، طلاق والدین و...؛

- وجود انواع بیماری‌های روانی و جسمی والدین؛

- وجود روابط ضعیف و غیرعاطفی در میان اعضای خانواده که گود از آن به عنوان خانواده توخالی نام می‌برد. وی معتقد است در این شرایط، خانواده از حمایت همدیگر محروم‌اند و بزهکاری و وندالیسم رخ می‌دهد (گود، ۱۳۵۲: ۴۹).

نظریه‌های خرده‌فرهنگی^۳

این نظریه‌ها بیشتر به بزهکاری می‌پردازند و آن را با جرم متفاوت می‌دانند. به باور طرف‌داران این نظریه از جمله میلر، رفتار بزهکارانه، به وسیله افرادی که هنوز به سن قانونی نرسیده‌اند، رخ می‌دهد و بیشتر به وسیله دارودسته‌های بزهکار معمولاً در اجتماعات خرده‌فرهنگی طبقات پایین جامعه شکل می‌گیرد (رمضانی، ۱۳۷۵: ۳۶).

رویکرد جامعه‌پذیری

رویکرد جامعه‌پذیری بر پیوند اجتماعی تأکید دارد. خانواده و جامعه، دو عامل مهم در ایجاد این پیوند هستند. در این رویکرد، جایگاه خانواده، آموزش و پرورش، رسانه‌ها و مقوله نظارت اجتماعی کانون توجه قرار می‌گیرد. کودک در فرایند اجتماعی شدن، علاوه بر کسب مهارت‌ها و توانایی‌ها، موضوع پرورش می‌شود. بخشی از این وظیفه پرورشی را سازمان‌های رسمی بر عهده دارند و بخشی دیگر به عهده والدین، رسانه‌های گروهی و سایر عوامل پیچیده اجتماعی

1. Anomie and Family Structure Theory

2. Good, W.

3. Subculture Theories

است. رویکرد جامعه‌پذیری ازسویی به دیدگاه امیل دورکیم و هابز و از سوی دیگر، به نظریه بی‌سازمانی اجتماعی نزدیک است (بخارایی، ۱۳۸۶: ۴۸۸). اگر خانواده، آموزش و پرورش و رسانه‌ها، در جامعه‌پذیرکردن افراد دچار اختلال شوند و با یکدیگر تناسبی نداشته باشند، فرد به اعمال انحرافی روی می‌دهد.

نظریه برابند کلارک^۱

آر کلارک، در مدلی علمی توصیفی، به روش تحلیل مسیر، متغیرهای مستقل مؤثر بر پیدایش رفتارهای وندالیستی را مدنظر قرار می‌دهد و آن‌ها را به هشت گروه مشخص تقسیم می‌کند که عبارت‌اند از (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۱۶۵): ۱. تجارب نخستین دوران کودکی و محیط اولیه؛ ۲. توارث؛ ۳. شکل‌گیری شخصیت بزهکار؛ ۴. عوامل شخصیتی، اجتماعی و اقتصادی؛ ۵. شرایط و وضعیت فعلی فرد نظیر کنترل والدین؛ ۶. شرایط و موقعیت مکانی فرد نظیر مسکن ناسالم، خیابان‌های مناطق فقیرنشین، مکان‌های فاقد گشت پلیس، مکان‌های متروکه و مخروبه، خانه‌های خالی و...؛ ۷. بحران‌ها و وقایع که به احساس درماندگی، کسالت و خشم فرد منجر می‌شود؛ ۸. جریان‌های شناختی و ادراکی و حالات و انگیزش فرد که در این میان، شرایط و موقعیت و وضعیت خاص فرد نقش مهمی دارد.

مطالعه نظریه‌های مختلف و گستردگی ابعاد موضوع مورد مطالعه باعث شد محقق دید ترکیبی داشته باشد و به صورت تلفیقی از هریک از نظریه‌های مطرح، نتیجه خاصی استخراج کند. برای تبیین عوامل فردی و اجتماعی مؤثر بر گرایش به وندالیسم در بین شهروندان، در کنار نظریه‌های جامعه‌شناختی و روان‌شناسی اجتماعی مربوط به انحرافات، نظریه‌های وندالیسم نیز استفاده شد. براساس نظریات صاحب‌نظران و تحلیلگران علوم اجتماعی و روان‌شناسی و صاحب‌نظران وندالیسم باید گفت به‌وجودآوردن فرد وندالیسمی، تابع علل و عوامل اجتماعی و روانی مختلف است (بخارایی، ۱۳۸۶: ۴۸۸).

براساس نظریه‌های آنومی و ساختار خانواده، گرایش به رفتارهای وندالیسمی، نتیجه ساختار خانوادگی گسسته است که در آن، خانواده وظایف خود را در قبال فرزندان به‌خوبی انجام نمی‌دهد. به همین دلیل، فرد به‌سوی خراب‌کاری گرایش پیدا می‌کند. برای متغیرهای اقتصادی نظریه‌ای که بهترین تبیین را از این متغیر می‌دهد، تئوری میلر، با عنوان فرهنگ طبقه پایین است که در استخراج این متغیرها بیشتر به این تئوری توجه شده است. از آنجا که یکی از شاخص‌های این متغیر، درآمد و محله مسکونی فرد است، به‌طور غیرمستقیم، تئوری میلر، شاو و مک لی را متبادر می‌سازد که تئوری کلووارد، اوهلین مارکس و زیمل نیز این متغیرها را در بر می‌گیرد. نظریه برابند کلارک نیز در مدلی علمی توصیفی، در پیدایش رفتارهای وندالیستی، نقش شرایط و وضعیت مکانی فرد از جمله مسکن ناسالم، خیابان‌های مناطق فقیرنشین، مکان‌های فاقد گشت پلیس، مکان‌های متروکه و مخروبه، خانه‌های خالی و... را مهم می‌داند. اما پژوهش حاضر، به بررسی وندالیسم و به‌عبارتی، تخریب اموال عمومی و رعایت‌نکردن هنجار عمومی می‌پردازد و وجه تمایز آن با سایر پژوهش‌های کارشده، اول مکان است و دوم، در سطحی گسترده است که با هدف بررسی نقش جنسیت و پایگاه اجتماعی و اقتصادی در وندالیسم مبلمان شهری و بررسی دلایل انجام وندالیسم در مبلمان شهری شهر تبریز صورت گرفته است. ناحیه مطالعه‌شده در استان آذربایجان شرقی و در محدوده سیاسی - اداری شهرستان تبریز قرار گرفته است.

1. Clark

مواد و روش‌ها

در مطالعه حاضر، روش پژوهش توصیفی تحلیلی و به لحاظ هدف نهایی، از نوع کاربردی است. برای بررسی آثار و تغییرات و تحولات از روش اسنادی استفاده شده است؛ لیکن اساس مطالعه مبتنی بر مطالعات میدانی (مشاهده مستقیم و تکمیل پرسش‌نامه) است. پرسش‌نامه پژوهش حاضر شامل اطلاعات زیر است: ۱. پرسش‌های مربوط به اطلاعات دموگرافیک شهروندان و پرسش‌های مربوط به فرضیه‌های جنس و پایگاه اجتماعی و اقتصادی (وضعیت تحصیلی، شغل و درآمد)؛ ۲. پرسش‌های مربوط به تخریب اموال عمومی شامل ۱۴ پرسش بسته ۶ گزینه‌ای؛ ۳. پرسش‌های مربوط به دلایل وندالیسم مبلمان شهری شامل ۱۷ پرسش بسته ۵ گزینه‌ای.

نمونه آماری و شیوه نمونه‌گیری

برای برآورد نمونه آماری از روش نمونه‌گیری کوکران با سطح اطمینان ۹۵ درصد و احتمال خطای ۵ درصد بهره گرفته شده است.

$$n = \frac{\frac{t^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

t=1.96 سطح اطمینان ۹۵ درصد

P=0/5 وجود صفت در جامعه آماری

$$n = \frac{\frac{1/96^2 * /5 * /5}{/0.5^2}}{1 + \frac{1}{1495000} \left(\frac{1/96^2 * /5 * /5}{/0.5^2} - 1 \right)}$$

q=0/5 نبود صفت در جامعه آماری

d=0/05 مقدار خطای نمونه‌گیری

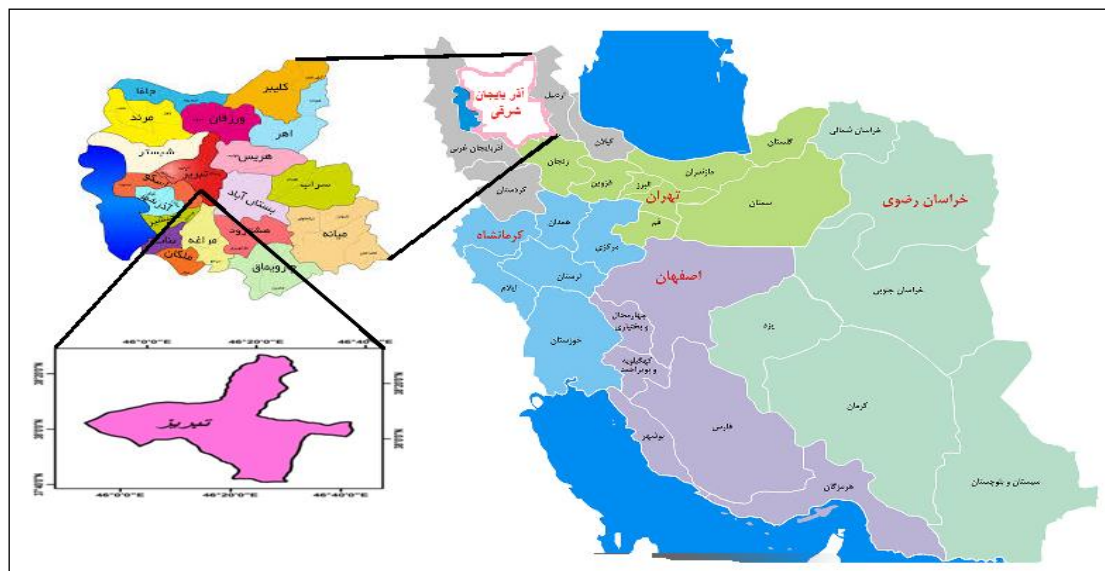
N=1495000 تعداد جامعه آماری

جمعیت شهر تبریز ۱۴۹۵۰۰۰ نفر در سال ۱۳۹۰ است که نمونه آماری با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری کوکران، ۳۸۴ نفر به دست آمد؛ مبنای انتخاب تک‌تک افراد شهری بوده است. شیوه نمونه‌گیری برای دسترسی به نمونه‌های مورد مطالعه با توجه به ناهمگنی شهر تبریز، نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای است. برای سنجش اعتبار، از نوع اعتبار محتوا استفاده شده است. ملاک ارزیابی این نوع اعتبار، قضاوت محققان و متخصصان در حوزه مسائل شهری بود و در همین ارتباط، به سؤالات پرسش‌نامه و انسجام درونی آن پاسخ داده‌اند. محققان ضمن بررسی پیشینه تحقیق، با استفاده از نظرها و راهنمایی‌های اساتید، اقدام به تهیه پرسش‌نامه کرده‌اند و بعد از تأیید محتوا، پرسش‌نامه در اختیار نمونه آماری قرار گرفته است. همچنین برای ارزیابی متغیرهای تحقیق و پایایی سؤالات از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده که با مقدار ۰/۹۰۴، همواره بیش از ۰/۷ برآورد شده است.

پس از انجام مطالعات میدانی، برای جمع‌آوری داده‌ها و پردازش آن‌ها و تجزیه و تحلیل اطلاعات، از روش‌های آماری توصیفی شامل توزیع فراوانی، جداول و آمار استنباطی شده است که آمار استنباطی شامل: آزمون یو-من-وابت نی^۱ برای بررسی نقش جنسیت در بروز رفتار وندالیستی به دلیل پیوستگی نداشتن متغیرها، همبستگی پارامتری (ضریب همبستگی پیرسون)^۲ برای محاسبه درجه و میزان ارتباط بین متغیرهای مؤثر در بروز رفتار وندالیستی در مبلمان شهری، تحلیل مسیر^۳ برای طراحی که در واقع، مجموعه معادلاتی است که روابط بین متغیرها را توصیف می‌کند و در نهایت آزمون نمودار مسیر بررسی دلایل وندالیسم در مبلمان شهر، که بر این اساس، همه مسیرهای منتهی به متغیر وابسته شناسایی و محاسبه شد تا اثر کل متغیرهای مستقل به دست آید. و نرم‌افزار مورد استفاده نرم‌افزار آماری SPSS است.

مشخصات عمومی منطقه مورد مطالعه

ناحیه مورد مطالعه در استان آذربایجان شرقی و در محدوده سیاسی-اداری شهرستان تبریز قرار گرفته است. این شهرستان با وسعتی حدود ۱۷۸۱ کیلومترمربع، در بخش میانی استان قرار دارد. شهر تبریز به‌عنوان مرکز استان و شهرستان نیز به‌عنوان بزرگ‌ترین کلان‌شهر شمال غرب ایران با وسعتی حدود ۱۳۱ کیلومترمربع در موقعیت جغرافیایی ۴۶/۳۳ و ۴۶/۱۱ طول شرقی و ۳۸/۹ و ۳۸/۱ عرض شمالی با ارتفاع متوسط حدود ۱۳۴۰ متر از سطح دریا در جلگه‌ای به همین نام واقع شده است.

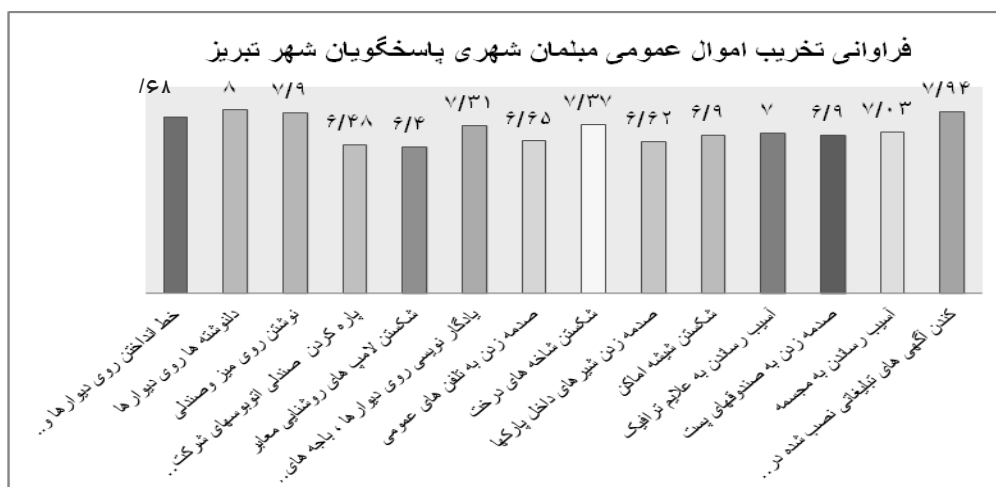

شکل ۱. موقعیت استان آذربایجان شرقی در ایران و موقعیت کلان‌شهر تبریز در این استان

1. Mann-Whitney U Test
2. Pearson Correlation Coefficient
3. Path Analysis

یافته‌ها

مطابق با داده‌های به دست آمده از طریق پرسش‌نامه مربوط به وندالیسم، در مبلمان شهری حدود ۴۲ درصد آزمودنی‌ها آقا و ۵۸ درصد خانم بوده‌اند که از بین اقدامات مربوط به تخریب اموال عمومی در مبلمان شهری، دل‌نوشته‌ها روی دیوارها با ۸ درصد بیشترین مقدار و شکستن لامپ‌های روشنایی معابر عمومی و فضاهای سبز با ۶/۴ درصد، کمترین مقدار را به خود اختصاص داده‌اند و فراوانی سایر انواع وندالیسم در مبلمان شهری به قرار زیر در نمودار مشخص شده‌اند.

نمودار ۲. نمودار فراوانی نوع وندالیسم در مبلمان شهری شهر تبریز

مأخذ: محاسبات نگارندگان براساس پرسش‌نامه

برحسب فرضیه نخست «نقش جنسیت در تخریب اموال عمومی شهر تبریز مؤثر است». داده‌ها نیز با استفاده از آزمون یو من-وایت نی تحلیل شد. نتایج تحلیل با استناد به مقدار آزمون $Z(3/33)$ که در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۵ معنادار است، باید گفت با اطمینان ۰/۹۵، به لحاظ آماری، تفاوت میزان وندالیسم در مبلمان شهری در بین زنان و مردان متفاوت است. این نتیجه دلالت بر تأیید فرض H_1 پژوهش مبنی بر تفاوت میزان وندالیسم در بین مردان (۱۹۴/۰۸) و زنان (۱۹۰/۹۷) و نقش جنسیت در وندالیسم مبلمان شهری و در مقابل، رد فرض H_0 تحقیق مبنی بر تفاوت‌نداشتن میزان وندالیسم در بین مردان و زنان دارد. این در حالی است که پاسخ‌گویان زن بیشتر از مردان بودند.

برای «بررسی رابطه پایگاه اجتماعی و اقتصادی شهروندان در تخریب مبلمان شهری»، شاخص‌های تحصیلات، شغل و درآمد به‌عنوان متغیر مستقل و خط‌انداختن روی دیوارها و دل‌نوشته‌ها روی دیوارها، نوشتن روی میز و صندلی، پاره کردن صندلی اتوبوس‌های شرکت واحد و صندلی‌های سینما، شکستن لامپ‌های روشنایی معابر، یادگاری‌نویسی، صدمه زدن به تلفن‌های عمومی، شکستن شاخه‌های درخت، صدمه زدن شیرهای داخل پارک‌ها، آسیب‌رساندن به علائم ترافیک، شکستن شیشه اماکن، صدمه زدن به صندوق‌های پست، آسیب‌رساندن به مجسمه و کندن آگهی‌های تبلیغاتی نصب‌شده در معابر به‌عنوان متغیرهای پیوسته، در آزمون هم‌بستگی پیرسون استفاده شد. ضریب هم‌بستگی بین پایگاه

اجتماعی و اقتصادی و عمل به رفتار وندالیستی با مقدار $r = -0/394$ و سطح خطای کوچک‌تر از $0/01$ نشان داد رابطه معکوس بین آن‌ها وجود دارد. به عبارت دیگر، هرچه پایگاه اجتماعی و اقتصادی افراد بهتر شود، رفتارهای وندالیسمی در مبلمان شهری کاهش می‌یابد و برعکس.

جدول ۱. رابطه میزان وندالیسم در مبلمان شهری و جنسیت برحسب آزمون یو من-وایت نی

Gender	N	Mean Rank	Some of Ranks
وندالیسم در مبلمان شهری			
مرد	۱۸۹	۱۹۴/۰۸	۳۶۶۸۱
زن			
Total	۱۹۵	۹۷/۱۹۰	۳۷۲۳۹
	۳۸۴		

	وندالیسم
Mann-Whitney U	۴E۸۱۳/۱
wilcoxon W	۴E۷۲۴/۳
Z	۳۳۹/۰-
Asymp. Sin. (2-tailed)	۰۱۲/۰

جدول ۲. رابطه بین پایگاه اجتماعی و اقتصادی و وندالیسم در مبلمان شهری برحسب ضریب هم‌بستگی پیرسون

		وندالیسم در مبلمان شهری	پایگاه اجتماعی و اقتصادی
وندالیسم در مبلمان شهری	Pearson Correlation	۱	-۰/۳۹۴
	Sig. (2-tailed)		۰/۰۰۰
پایگاه اجتماعی و اقتصادی	Pearson Correlation	-۰/۳۹۴	۱
	Sig. (2-tailed)	۰/۰۰۰	
N		۳۸۴	۳۸۴

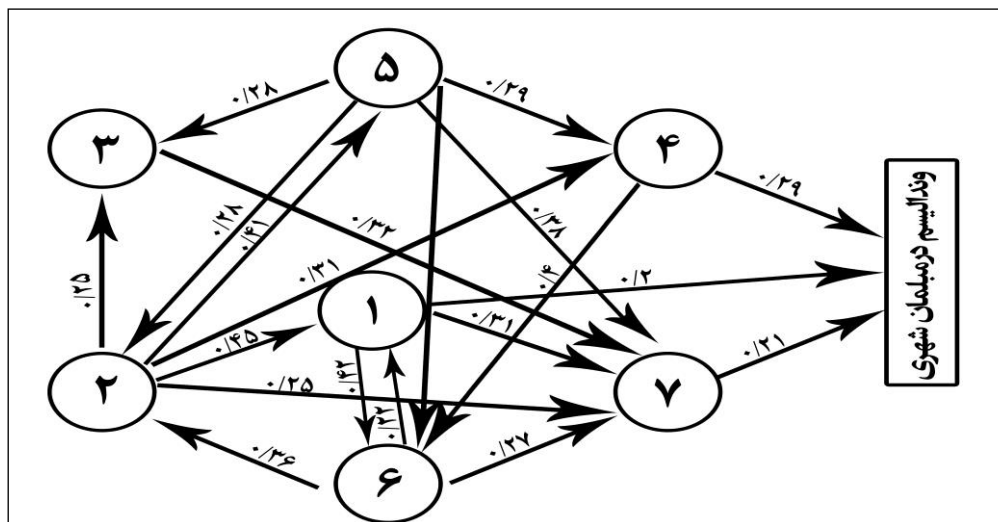
**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

برای بررسی دلایل وندالیسم در مبلمان شهر از آزمون تحلیل مسیر استفاده شده است. بر این اساس، در جدول ۳، تمامی مسیرهای منتهی به متغیر وابسته، شناسایی و محاسبه شده است تا اثر کل متغیرهای مستقل به دست آید. یافته‌های حاصل نشان‌دهنده آن است که میزان تأثیر عوامل فردی و روانی برابر با ۰/۲۹ درصد، عوامل خانوادگی ۰/۳۳ درصد، عوامل اجتماعی ۰/۴۴ درصد، عوامل اقتصادی ۰/۱۱ و درنهایت، شرایط و وضعیت مکانی برابر با ۰/۳۷ درصد است. در این مدل مقدار R^2 برابر با ۰/۲۲۳ درصد است؛ بدین معنی که ۲۲ درصد از مجموع تغییرات میزان گرایش به وندالیسم در مبلمان شهری، پاسخ‌گویان توسط این عوامل تعیین شده است.

جدول ۳. جمع آثار متغیرهای مؤثر بر میزان وندالیسم در مبلمان شهری

کل	انواع تأثیر			متغیرها		
	کل	غیرمستقیم	مستقیم			
۰/۲۹	۰/۱۵۴	۰/۰۲۳	۰/۱۳	هیجانان روحی (شکست‌های عاطفی، خودنمایی، ناراحتی مفرط و...)	۱	۱. عوامل فردی و روانی
			-	خودنمایی (در حضور دوستان، هم‌سالان و جنس مخالف)	۲	
			-	ابتلا به بیماری روانی	۳	
			-	تنبیه، شدت عمل بیش‌ازحد و سخت‌گیری افراطی توسط والدین	۴	
۰/۳۳	۰/۰۷۶	۰/۰۷۶	-	زیاده‌روی در ابراز مهر و محبت و مراقبت و محافظت بیش از اندازه والدین	۵	۲. عوامل خانوادگی
			-	توقعات نامعقول و انتظارات نابجا از فرزندان درزمینه تحصیلی، کاری و مالی	۶	
			-	بی‌نظمی نامعقول و افراطی	۷	
			-	طلاق و جدایی والدین	۸	
۰/۴۴	۰/۰۹۶	۰/۰۹۶	۰/۲۱	تضاد طبقات بین فقیر و غنی، کارگر و کارمند و...	۹	۳. عوامل اجتماعی
			-	تربیت اجتماعی	۱۰	
			-	بی‌تناسبی مجازات با اعمال مجرمانه و تصور مجازات پایین توسط افراد درزمینه تخریب اموال عمومی	۱۱	
۰/۱۱	۰/۰۱۰	۰/۰۱۰	-	داشتن رفیقان بزهکار	۱۲	۴. عوامل اقتصادی
			-	بی‌تناسبی مالیات و خدمات	۱۳	
			-	درآمد اقتصادی کم	۱۴	
۰/۳۷	۰/۰۷۱	۰/۰۷۱	۰/۲۹۱	خلوت بودن خیابان	۱۵	۵. شرایط و وضعیت مکانی
			-	حضورنداشتن نیروهای پلیس در مکان‌های وقوع جرم	۱۶	
			-	کارکرد نامناسب وسایل مانند تلفن‌های همگانی	۱۷	

نتایج جدول ۳، به صورت ترکیبی در شکل ۲ نمایش داده شده است.

شکل ۲. مدل تحلیل مسیر مؤثر بر میزان وندالیسم در مبلمان شهری شهر تبریز

بحث و نتیجه‌گیری

وندالیسم در مبلمان شهری همواره به عنوان معضل اجتماعی کانون توجه بوده است؛ به گونه‌ای که نوعی مشکل حاد اجتماعی در میان جوامع مطرح و جوانان شایع‌تر است. چنانچه همواره به علت وندالیسم در مبلمان شهری از جمله صندلی اتومبیل‌ها، شکستن لامپ‌های روشنایی، دل‌نوشته روی دیوارها، یادگارنویسی روی دیوارها، باجه‌های تلفن، صدمه‌زدن به تلفن‌های عمومی، شکستن شاخه‌های درخت و... به وسیله افراد خسارات فراوانی به جامعه وارد می‌شود که در برخی موارد جبران‌ناپذیر است. پژوهش حاضر به منظور بررسی عوامل کالبدی، اقتصادی و اجتماعی در بروز وندالیسم در مبلمان شهری و دلایل آن در بین شهروندان شهر تبریز انجام شده است و پس از طی مراحل مقدماتی و مرور نظریات خارجی و داخلی در این زمینه، با رویکرد ترکیبی و به صورت تلفیقی فرایند انتخاب متغیرهای تحقیق از نظریات مختلف پرداخته شد و برای رد یا تأیید فرضیه‌های این تحقیق، از طریق پرسش‌نامه در نمونه‌ای ۳۸۴ نفری از شهروندان شهر تبریز داده‌های موردنیاز جمع‌آوری و با استفاده از تکنیک‌های آماری، این داده‌ها تجزیه و تحلیل شدند.

طبق محاسبات، به وندالیسم در مبلمان شهری حدود ۴۲ درصد آزمودنی‌ها آقا و ۵۸ درصد خانم بوده‌اند. از بین اقدامات مربوط به تخریب اموال عمومی در مبلمان شهری دل‌نوشته‌ها روی دیوارها با ۸ درصد، بیشترین مقدار و شکستن لامپ‌های روشنایی معابر عمومی و فضاهای سبز با ۶/۴ درصد، کمترین مقدار را به خود اختصاص داده‌اند و در بروز رفتار وندالیستی در مبلمان شهری با استفاده از آزمون یو-من-وایت نی با استناد به مقدار آزمون $Z(3/33)$ که در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۵ معنی‌دار است، باید گفت با اطمینان ۰/۹۵، به لحاظ آماری، تفاوت میزان وندالیسم در مبلمان شهری در بین زنان و مردان متفاوت است؛ به طوری که مردان با ۱۹۴/۰۸ و زنان ۱۹۰/۹۷ در وندالیسم مبلمان شهری نقش بیشتری دارند و این در حالی است که میزان پاسخ‌گویان زن بیشتر از مردان بوده است.

در آزمون هم‌بستگی پیرسون، حداقل به دو متغیر مستقل و پیوسته نیاز است. در این پژوهش، متغیرهای مستقل تحصیلات، شغل، درآمد و متغیرهای پیوسته خط‌انداختن روی دیوارها و دل‌نوشته‌ها روی دیوارها، نوشتن روی میز و صندلی، پاره کردن صندلی اتوبوس‌های شرکت واحد و صندلی‌های سینما، شکستن لامپ‌های روشنایی معابر، یادگاری‌نویسی، صدمه زدن به تلفن‌های عمومی، شکستن شاخه‌های درخت، صدمه زدن شیرهای داخل پارک‌ها، آسیب‌رساندن به علائم ترافیک، شکستن شیشه‌ها اماکن، صدمه زدن به صندوق‌های پست، آسیب‌رساندن به مجسمه و کندن آگهی‌های تبلیغاتی نصب‌شده در معابر در نظر گرفته شده است. در این راستا، مقدار r برابر با $0/۳۹۵-$ با اطمینان $0/۹۹$ و براساس محاسبات، بین متغیرها رابطه معکوس نشان داده شد؛ به طوری که با افزایش میزان پایگاه اجتماعی و اقتصادی افراد، رفتارهای وندالیستی در مبلمان شهری کاهش می‌یابد.

برای بررسی دلایل وندالیسم در مبلمان شهر، از آزمون تحلیل مسیر استفاده شده است. بر این اساس، همه مسیرهای منتهی به متغیر وابسته شناسایی و محاسبه شد تا اثر کل متغیرهای مستقل به دست آید. یافته‌ها نشان‌دهنده آن است که میزان تأثیر عوامل فردی و روانی برابر با $0/۲۹$ درصد، عوامل خانوادگی $0/۳۳$ درصد، عوامل اجتماعی $0/۴۴$ درصد، عوامل اقتصادی $0/۱۱$ و درنهایت، شرایط و وضعیت مکانی برابر با $0/۳۷$ درصد است. در این میان، هیجانات روحی (شکست‌های عاطفی، خودنمایی، ناراحتی مفرط و...) با $0/۱۲$ درصد، تضاد طبقات بین فقیر و غنی، کارگر و کارمند و... با $0/۲۱$ درصد و خلوت‌بودن خیابان با $0/۲۹$ درصد در پژوهش تأثیر مستقیم دارد. در این مدل، مقدار R^2 برابر با $0/۲۲۳$ درصد است؛ بدین معنی که ۲۲ درصد از مجموع تغییرات میزان گرایش به وندالیسم در مبلمان شهری پاسخ‌گویان توسط این عوامل تعیین شده است.

پاتریک و هیلی و پاول ویلسون و ویلیپ در تحقیق خود به این نتیجه رسیده‌اند که وندال‌ها عموماً مرد هستند. نتایج به‌دست‌آمده از بررسی رابطه بین جنسیت و وندالیسم در مبلمان شهری شهر تبریز، بر این نتیجه صحه می‌گذارد و نشان می‌دهد تفاوتی بین زنان و مردان از نظر گرایش به وندالیسم در مبلمان شهری وجود دارد و وندال‌ها عموماً مرد هستند. فیلیپ در تحقیقی به‌عنوان وندالیسم در دانشکده‌ها با تکیه بر دیوارنویسی، متغیر پایگاه اجتماعی و اقتصادی را عامل تأثیرگذار در کنش‌های وندالیستی می‌داند و در این پژوهش عامل پایگاه اجتماعی و اقتصادی نشان داد می‌تواند در رفتار وندالیستی مؤثر باشد. بنابراین، این تحقیق منطبق با نظریه فیلیپ است. درخصوص رابطه بین خلوت‌بودن خیابان با انواع وندالیسم از جمله تخریب فضاهای سبز، مجسمه‌های پارک‌ها، اماکن عمومی و میدان‌ها، آسیب‌رساندن به تلفن‌های عمومی شهری، صدمه زدن به اتومبیل‌های پارک‌شده در کنار خیابان‌ها و نظایر آن نتایج این تحقیق با پژوهش‌های موزر، دامر، کازلین، سامر، گلدستین و همکارانش همخوانی دارد و در این پژوهش، خلوت‌بودن خیابان‌ها به‌طور مستقیم تقریباً $0/۳۰$ درصد در رفتار وندالیستی در مبلمان شهری تأثیر دارد.

لونس‌تین در پژوهش خود نقش خانواده را در رفتار وندالیستی مؤثر دانسته است؛ بنابراین، این پژوهش با $0/۳۳$ درصد بر این نتیجه در رفتار وندالیستی در شهر تبریز بر آن صحه گذارده است. در رابطه با نوع رفتار وندالیستی در مبلمان شهری محسنی تبریزی به این نتیجه رسیده است که بیشترین نرخ تخریب، مربوط به تخریب تلفن‌های عمومی و کمترین به پل‌های عابر پیاده در شهر تهران است؛ در حالی که در شهر تبریز، دل‌نوشته‌ها روی دیوارها با ۸ درصد

بیشترین میزان و شکستن لامپ‌های روشنایی معابر عمومی و فضاهای سبز با ۶/۴ درصد کمترین است. بنابراین، نتیجه این تحقیق با پژوهش‌های محسنی تبریزی همخوانی ندارد و دلیل آن هم توجه‌پذیر است؛ زیرا شرایط و وضعیت مکانی در نوع وندالیسم در مبلمان شهری مؤثر است و در این تحقیق حدود ۰/۳۷ درصد تأثیر گذاشته است. در خصوص رابطه بین عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر خراب‌کاری در اموال عمومی، نتیجه این پژوهش با نظریه‌های جمشیدی تطابق دارد؛ به طوری که در این تحقیق عوامل اجتماعی با ۰/۴۴ درصد و عوامل اقتصادی با ۰/۱۱ درصد نقش مؤثری در تخریب اموال عمومی دارد. تمایز این تحقیق با پژوهش جمشیدی این است که عوامل اجتماعی، ۴ برابر عوامل اقتصادی تأثیر گذاشته است. نتیجه پژوهش‌های عفتی نشان داده است عوامل خانوادگی و شرایط و وضعیت مکانی در رفتار وندالیستی نقش بسزایی داشته و آنچه در این پژوهش حاصل نقش عوامل خانوادگی و شرایط و وضعیت مکانی است، به ترتیب ۰/۳۳ درصد و ۰/۳۷ درصد است که روی هم سهم بسزایی در رفتار وندالیستی در مبلمان شهری دارد.

نتیجه این پژوهش در خصوص رابطه بین پرخاشگری، وندالیسم، پرخاشگرانه و رفتارهای نوع‌دوستانه با تحقیق شاکری نیا مطابقت دارد؛ به طوری که این رفتارها نتیجه عوامل اجتماعی محسوب می‌شود. بنابراین، راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود:

- ایجاد بسترهای رفتاری و اجتماعی و سلب انگیزه در واکنش‌های تخریبی؛
- تبلیغ و اطلاع‌رسانی از طریق رسانه‌ها، تقویت فرهنگ شهروندی، آموزش و نمایش روابط دوستانه در محیط شهری؛
- رفع و حذف بی‌عدالتی و نابرابری در ساختار نظام‌های اجتماعی؛
- افزایش مشارکت و مسئولیت‌پذیری اجتماعی؛
- ایجاد اعتماد و باور عمومی نسبت به فعالیت‌های مدیران شهری؛
- ارتقای کیفیت طراحی شهری، فضاها و سازه‌های شهری به‌عنوان اصل مهم در پیشگیری از رفتارهای وندالیستی در مبلمان شهری؛
- در نظر گرفتن شکل فیزیکی مناسب در ساخت‌وسازهای شهری؛
- بهبود استانداردهای زندگی شهری در تمامی مناطق و محلات شهری به‌ویژه در مناطق محروم؛
- افزایش نظارت و کنترل اجتماعی در اماکن عمومی.

منابع

- آلتمن، ایروان (۱۳۸۲)، محیط و رفتار اجتماعی خلوت، فضای شخصی، قلمرو و ازدحام، مترجم: علی نمازیان، چاپ اول، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- بهرامی مهنه، (۱۳۸۴)، «بررسی عوامل مؤثر بر وندالیسم در نوجوانان و جوانان (۲۴-۱۵)»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته پژوهشگری علوم اجتماعی، دانشگاه الزهرا.
- بخارایی، احمد (۱۳۸۶)، جامعه‌شناسی انحرافات اجتماعی، تهران: پژوهاک جامعه.
- جمشیدی، احمد (۱۳۸۰)، «بررسی عوامل اجتماعی اقتصادی مؤثر بر خراب‌کاری اموال عمومی توسط دانش‌آموزان شهر تهران در سال ۸۰-۱۳۷۹»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
- حمیدی بگه جان، صمد؛ شیروانی، امیر (۱۳۸۹)، «بررسی میزان هیجان‌خواهی، تکانشگری و نشخوار فکری خشم در پیش‌بینی دیوارنویسی و وندالیسم»، دومین همایش علمی دانشجویی، دانشگاه شهید بهشتی.
- رزاقی اصل، سینا؛ صوری، الهام (۱۳۸۸)، «مفهوم تخریب‌گرایی در فضاهای عمومی شهری»، مجله آبادی، شماره ۶۳.
- رمضانی، ناصر (۱۳۷۵)، «بررسی موردی عوامل مؤثر بر پیدایش رفتارهای وندالیستی در میان برخی پسران ۸ تا ۱۶ سال ساکن تهران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جامعه‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
- ژانورن، پاتریس (۱۳۶۹)، «وندالیسم: بیماری جهانی خراب‌کاری»، مترجم: فرخ ماهان، مجله دانشمند، شماره ۲۹۹.
- شاکری‌نیا، ایرج (۱۳۹۰)، «بررسی اثر فضای سبز شهری بر رفتارهای وندالیستی»، پرخاشگرانه و نوع‌دوستانه نوجوانان شهر رشت، مشهد: سومین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری.
- عفتی، محمد (۱۳۸۱)، «بررسی انگیزه‌های مؤثر بر وندالیسم با تکیه بر سنگ‌پرانی به قطارهای مسافربری»، هفته‌نامه پژوهش فرهنگی، شماره ۳.
- فرهنگ لانگمن (۲۰۰۳)، تهران: سپاهان انقلاب.
- فدایی، حسن (۱۳۸۷)، «تخریب اموال شهری در قوانین و مقررات و نقش بازدارنده مدیریت‌های محلی»، ماهنامه اطلاع‌رسانی، آموزشی و پژوهشی، شماره ۲۵.
- کرسینجر، فردان؛ پرهازور، الازارجی (۱۳۶۶)، رگرسیون چندمتغیره در پژوهش‌های رفتاری، تهران: مرکز نشر جهاد دانشگاهی.
- گود، ویلیام (۱۳۵۲)، جامعه و خانواده، مترجم: ویدا ناصحی، تهران: نشر کتاب.
- مشکانی، محمد (۱۳۸۳)، «سنجش تأثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده برهکاری، مجموعه مقالات مسائل اجتماعی ایران، تهران: آگاه.
- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۷۴)، بررسی علل وندالیسم در شهر تهران و راه‌های پیشگیری و درمان آن، تهران: مرکز مطالعات اسناد و مدارک ملی ایران.
- محسنی تبریزی، علیرضا (۱۳۸۳)، وندالیسم، تهران: آن.
- محمدی بلبان‌آباد، اسعد (۱۳۸۴)، «سنجش میزان وندالیسم و بررسی عوامل فردی و اجتماعی مرتبط با آن در بین دانش‌آموزان ناحیه یک مقطع متوسطه شهر سنندج سال تحصیلی ۱۳۸۳/۸۴»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته پژوهش علوم اجتماعی، دانشگاه تبریز.
- نبوی، سیدعبدالحسین و همکاران (۱۳۹۰)، «بررسی عوامل مؤثر در بروز رفتارهای وندالیستی در میان دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهرستان ایذه»، جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیست‌ودوم، شماره پیاپی (۴۳)، شماره سوم (پاییز).

- Brown, L. (2000); Geography of crime, University of Wollongong. School of Geosciences, from the worldwide. (www.geos242.com).
- Casserly, m. d. Bass, A.S. & Garrett, J.R (1982); School Vandalism Lexington, MA: Lexington Books.
- Coldstien. A Et al. (1994) ; Yout violence. Aggression and vandalism, London.
- Domeres& others (1987);vandalism among college students, Juornal of Applied social psychology, Vol. 18, N. 1, PP80-91.
- Philip, M (1993); compus vandalism: Lts Move the Graffition thewall, Juornal of Black Issue in higher education, Vol. 10, N. 16, PP.30-31.
- Lowenstein, I. (1986); Vandalismin School, Juornal of Healt at- schools, Vol.2, N.3,PP.12-37.
- Moser. G (1988); vandalism in urban public telephones, Juornal of Eenvairomental social psychology, vol. 8, N. 4, PP80-91.
- Salehi, E (2006); Role of Urban Planning Codes and Regulations in Fulfillment of Good City and Sustainable Urban Development (case Study: Tehran), Ministry of Housing and urban planning.
- Sommer, R (1991); crime and vandalism. Juornal of Enviromental social psychology, Vol. 7,N.1,PP1.
- Wilson, P. Healy, P. (1986); Graffiti and vandalism, Australian institute of criminology, Canberra.